

ABBAS SƏHHƏT

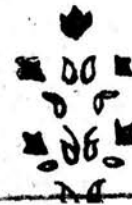

Səcilmiş
Şeirlər

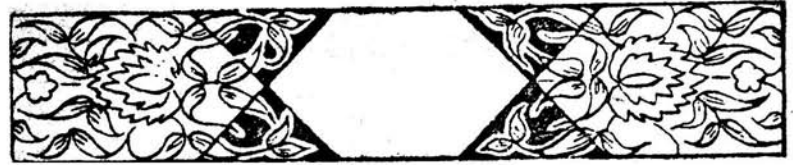
AZƏRNƏŞR
BAKİ — 1938

ABBAS SƏHHƏT

Secilmis
ŞEİRLƏR

AZƏRNƏŞR
Tədris-pedaqogika şöbəsi
Bakı — 1938

Qavloq və başlıqları *ƏMİR HAÇBZADƏNİNDİR*

Redaqtoru: *AXUNDOV*
Texredaqtoru: *M. S. AXUNDOV*
Qorreqloru: *M. SƏLTƏNƏT*

SABİR

Sabir! Ej ən sevimli şairimiz,
Müqtədir, duzlu sözly Sabirimiz!
Neçə qan olmasın sənəx kənlüm?
Səni cox tez aşırdı bizdən ölm!
Jox, jox əsla sən ölmədin, dirisən,
Ən bəyuk qəhrəmanların birisən.
Qələminlə, dilinlə, halınla
Kəhnələnməz şirin məqalınla:
Syngylər acmajan jolu acdın,
Qələmindən çavahırat sacdın.
Zulmu, çəhli; təssyby jəxdin
Uçalb ərşi-davərə səxdin.
Aqladın millət ucun illərlə,
'Acı gylməklə, dadlı dillərlə.
Göstərib carəji-niçatımbız,
Nəzm qıldın nəvaqisatımbız¹.

¹ Nəvaqisat—noqsanlar.

Sevə-sevə bizi oxutdurdun,
Xejli byd'ətləri unutdurdun.
Hejf kim vermədi sənə qijmət,
Qəlbdən aşıq olduqun millət,
Artdı gündən-günə qəmy kədərin,
Şışdı axır vərəmlədi çijərin.
Kədərin toplanıb qubar oldu,
Nazənin çisminə məzar oldu.
Sənə təzim edib salam edərəm.
Dajima ərzi-əhtiram edərəm!

1913

İKİ UŞAX

Joldaşına bir uşax,
Dedi: Dur gəl ojnajaq;
Ojnamaqın vaqtıdır,
Qızıl gylın taxtıdır;
Qızıl gylı əkərlər,
Misqal ilə cəkərlər;
Gedək gərək uşaxlar
Baqda nə çyr ojnaxlar.
Joldaş dedi: «Qardaşım!
Dinmə aqrajır başım;
Açılsa gyl, olsa jaz,
Mənim könlym açılmaz.
Mən dərsimi bilmirəm,
Ojnamaq nejlirəm?»
Buna dedi obirisi:
«Bugün burax bu dərsi,
İndi hələ gəl gedək,
Baqda gəzib sejr edək;
Ertə durarsan səhər.
Dərsi edərsən əzbər.»

Joldaşь verdi çavab:
«Даньша бədbihesab,
Sybhə bugynky işi,
Qojmaz aqьllь kişisi;
Dərsimi hazьrlaram,
Sonra gedib ojnaram!»

ANA VƏ OQUL

Hər sabah gyn ki sacar aləmə nur,
Danədən ötry ucar çymlə təjur¹,
Quşlar ol datlь çiviltilə oxur
Ac gözyn ujqudan ej tifli-qəjur²
Jatma bu pəjədə rahət a coçux!
Etmə tənbelliji adət a coçux!

Gyn cьхьb daqy daşa nur səpər,
Намь dynjada calьsmaqь səvər,
Hərə bir səmtə gedər əhli-hynər,
Ana evladinə şəfqətlə dejər:
Jatma bu pəjədə rahət a coçux!
Etmə tənbelliji adət a coçux!

Janaşar bəstəri-ətfala³ ana.
Ujqudan javrusu istər ojana.

¹ Təjur—quşlar.

² Tifli-qəjur—qejrətli uşax.

³ Bəstəri-ətfal—uşax jataqь.

Əjilər ta yzy-yzə dajana
Cox javaşça səjləjər onda ona:
Jatma bu pəjədə rahət a coçux!
Etmə tənbelliji adət a coçux!

O gözəl sevməli ol nurlu bəbək,
Ujqusundan ojanar əsnəjərək,
Didə-məxmur,¹ ozy misli-mələk,
Madəri onda edər bejlə dilək:
Jatma bu pəjədə rahət a coçux!
Etmə tənbelliji adət a coçux!

Ajyl oqlum bu qədər ejləmə xab,
Dur gətyr qoltuquna indi kitab,
Məktəbin vaqıt keçir ejlə şitab,²
Çəhd elə elm oxu həngami-şəbab³
Jatma bu pəjədə rahət a coçux!
Etmə tənbelliji adət a coçux!

1907

J A Z

Ogyn ki, fəsli-jaz olur,
Geçə, gynyz tərəz olur;
Havanьn artar istisi,
Daha sojuxlux az olur.
Ərir daqьn, cəlyn qarь,
Axar dərələrə sarь;
Gurultu ilə sel gəlir,
Salьr sədaja cajlarь.
Qaranquş ol zaman gəlir,
Jenə tikər juvasьnь;
Qonar jaşyl aqaçlara,
Oxur gözəl havasьnь.

¹ Didə məxmur—gözy xumarlanmış.

² Şitab—tələsmək.

³ Həngam-şəbab: Həngam—zaman; şəbab—gənçlik;
gənçlik zamanь:.

Səbr ejlə qoj jaz olsun,
Bir, qar jaqıy az olsun.
Səvqat gətirər quşlar.
Sizə gözəl mahnılar.

QUŞLAR

Quşlar, quşlar, a quşlar!
Qaranquşlar, a quşlar!
Çəh-çəh vurub burada,
Gah jerdə, gah juvada.
Qonun bu tək budaqqa,
Cox getməjin uzaqqa.
A quşlarım getməjin,
Məni qəmgin etməjin.
Quşlar necin gedirsiz?
Joxsa ki sejr edirsiz?
Quşlar ucdu, əkildi,
Vaj, səsləri kəsildi.
Bir səs gəlir uzaxdan,
Mən dinlərəm bajaxdan,
Soylər ki: qıy jəvxdır,
Sizin jərlər sojuxdur.
Var istiçə əlkələr,
Qıyda bizə xoş gələr.

BAQCA

Gəjərin, gəj cəmənlərim gəjərin,
Synbylum, jasəmənlərim gəjərin.
Асьлн, ijli gyllərim асьлн,
Алль-əlvанль gyllərim асьлн.
Jetişin, meyvəçiklərim jetişin,
Sаралн hejvaçьxларьm jetişin
Mənə bir sevgili qonax gələçək,
Gələçək, bilmirəm hasan gələçək.
Gələçəkdir babam mənim яньма,
Вахаçақ алль-gylly бостаньма.
Gəzəçəkdir qədəm-qədəm бақьмь,
Gərəçəkdir yzymly carдақьмь.
Dərəçək dadль meyvələr jejeçək,
Mənə min dəfə mərhəba dejeçək:
—Maşaallah nə yaxşь qabilsən,
Baqçabanьxda xejli kamilsən.
—Darajьb su verib çalaxlamьsan,
Şaxtadan qьşda yaxşь saxlamьsan.

JAJ SƏHƏRİ

Əkincilər, jaj geçəsiydi kənddə,
Jorqun, arqьn jeni cəmir etmişdi.
Arvad uşax xьrmanlarda həjətdə,
İşdən qurtarmьş juxuja getmişdi.
Birdən xoruzlar hinlərdə banladь,
Qarь nənə sybh olduqun anladь.
Səs ejlədi: ojandь oqlu, əri,
Əsnəjərək qalxдь jataxdan bunlar.
Сақьrdьлар нəkərləri, rənçbəri,
Ojandьлар səsə qonum-qonşular,
Bəjyk-kicik, rəjət, ханьm, ақа,
Jарьşdьлар hər biri bir peşəjə:
Gəlin gedir inəkləri saqmaqa,
Odun gətirməjə nəkər meşəjə,
Biri gedib ələf təkьr kəllərə,
Biri бахьr хьrmandакь vəllərə.
Gynəş сьхьr daqdan ucur dumal.....,
Həvəslə istinin, tozun icində,

Салыштылар бу бир јырым insanlar,
Хырманlarda, tarlalarda, bicində,
Bu zəhmətlər şərh olunmaz uzundur,
Insaniyyət həp bunlara mədjundur.¹

ANA VƏ BALA

Oturmuş ana,
Basmış bağıyna,
Nazlı körpəsin,
Laj-la der ona.

Uşax jatmağr,
Bağr aqlağr,
Anası onu,
Bu çur oxşayğr:

Bağda dağlar
Synbyly sağlar,
Qoça qağlar,
Bu balama qurban!

Dağda toğanlar,¹
Bir-birin boğanlar,
Oqlan doğanlar,
Bu balama qurban!

¹ Mədjun—borçlu.

¹ Тоқан—алыс қуш, әт қуш.

Bir bəlyk atlar,
Atlar gəj otlar;
Ərsiz arvadlar,
Bu balama qurban!

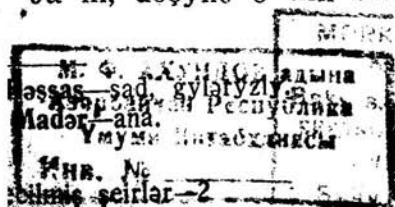
Дақын мараль,
Гөзы қараль,
Дуняның маль,
Бу балاما қурбан!

JATMЫŞ UŞAX

Bir kərpə uşax beşikdə jatmьs,
Rahət əl-ajaxlarьn uzatmьs,
Dynja yzynə gəzyn qapatmьs.
Əflakə tərəf nəzarət ejlər:
Çənnətdə gəzib səjahət ejlər.

Bəşşas¹ oturub janьnda madər²,
Hərdən beşiji əlilə jellər,
Gah lajla dejər, əpər, gah ijlər,
İstər başьna durub dolansьn,
Qьjmaz uşax ujqudan ojansьn.

Mə'sum uşaqьn bu halətindən,
Madər sevinər bəşşətindən,
Qəlbi dəjynər məhəbbətindən,
Bilməz ki, dililə lajla calсьn
Ja ki, dəşynə o tifi salsьn.

TƏNBƏL

Cox jatma dur a tənbel!
Jatsan olar iş əngəl!
Gyn daqlara jayıldı,
Hər bir jatan ajıldı.
Jar-joldaşın səhərlər,
Tez məktəbə gedərlər,
Sən cəstədək¹ jatırsan,
Pal-paltarın atırsan.
Xeyri sərin qan oqlum!
Əz halına jan oqlum.
Bir azça himmət ejlə,
Bir azça qejrət ejlə,
Hər kim dilər şad olsun,
Getsin calısqan olsun.

İKİ DANA

Getmişdi bir çyt dana,
Otlamağa bir jana.
Naхьrdan ajrıldılar,
Bir dərədə qaldılar.
Axşam olanda biri,
İstədi dönsün geri.
Joldaşın dımsyklədi,
Bu çyr ona soylədi:
«Aj dana, dana dur gedək,
Qarның doldur gedək».
Joldaş verdi cavab:
«Etmə çanым iztirab,¹
Tələsmə cox ertədir».
Eşitdikdə bu sozy.
Kəndə qajıtdı özy.
Obirsi orda jatdı,
Qurd da gəlib daqıtdı.

¹ **Iztirab**—сѣхънтѣ, əzab.

¹ **Cəstədək**—gynortajədək.

Joldaşь gəldi səhər,
Ta ondan tutsun xəbər.
Gordy ki, o çan verir,
Rəhmi gəlib dindirir:
—Aj dana, dana dartadur,
—Dindirinə dərdim artadur.
—Mən sənə dedim gəl gedək,
Sən jenə dedin ertədyr.

1912

ILK BAHAR

Qar əridi jox oldu,
Çajlarda su cox oldu.
Daqlar, cəllər, dişərdi,
Jaz gylləri gəjərdi.
Geçə, gyndyz tənleşir,
Hava hərdəm cənleşir.
Daqá qalxыр dumanlar,
Tez-tez jaqыр nejsanlar,¹
Jyngyl, sərin meh əsir,
Jaqmьrь birdən kəsir.
Aralanыр buludlar,
Təravətlənir otlar.
Dyşыр gynyn zijasь,
Artыр jazьn səfasь,
Gəj yzyndə bir qəşəng,
Taq gərynyr jeddi rəng,

Nejsan—şiddətli jaqьs

Gözəl qəvsi-qyzəhlər,¹
Qəlbə verir fərəhlər.
Quşlar ötyr cəllərdə,
Ərdək yzır gəllərdə.
Əsir isti kyləklər,
Ucur qazlar, ərdəklər.
Jarpaxlanьr aqaçlar,
Jaşьllanьr jamaçlar.
Sejrə cьxьr uşaxlar,
Gəj cəməndə ojnaxlar.

1912

GYLLƏRİN BƏHSİ

QЫZYI gyl

Mən şahьjam qyncalarьn, gyllərin,
Ən gözəl istəklisi bylbyllərin;
Mən hamьdan jaxşь jaraşьxьjəm
Sevməlijəm, ətrə bulaşьxьjəm;
Fəxr edərəm halətimə, həngimə,
Qьrmьzь jarpaxlarьma, rəngimə;
Baqь tutar ətri-dəhanьm¹ mənim,
Ejbi nədir varsə tikanьm mənim?

Aq zanbax

Əldə mənim aq qədəhim vardur,
Aqьnadək ətrilə sərşardur²
Var arьdan ətry qьzyi gyl-tozum,
Bojda, buxunda da qəşəngdir yzım.

¹ Ətri-dəhan—aqьz ətri.

² Sərşar—dopdolu.

¹ Qəvsi-qyzəh -gəj qurşaq.

Gərçi, uzundursa mənim jaraqym,
Joxdu jənə loqalyqym, azmaqym.
Hər kəpənək, xırda qarğsqa jənə,
Gyndə gələrler səqnarlar mənə.

Şəbbu

Gər jox isə sevimli rəngim mənim,
Şux dejildirsə də həngim mənim,
Ətrim uzaxdan byryjyr aləmi,
Valehy hejran eləjir adəmi.
Xalq dejər cun hamy şəbbu mənə,
Fəxr ucyn əlbəttə jətər bu mənə,
Mən yməralar¹ baqynın malbjam,
Gyllər arasında tamaşalyjam.

¹ Yməra—bəyklər, əmrverənlər.

BAHAR AXŞAM

Jaz mövsimi endikçə səmadən jərə axşam
Gyn nuru verir daqlara min rəngi-dilaram,¹
Ahəstə gynəş ejlər ikən batmaqca, ahəng,
Gəj yzrə buludlarda olar sevməli min rəng.
Quşlar, o fərəhbaxş² çəvyltilə həvadə,
Əz lanələri³ səmtinə ejlərlər iradə.
Gyl bərgi parıdar gynəşin zov'unu⁴ qarşu,
Səssiz dərədə bərq⁵ vurar şır-şır axan su.
Axşam kyləji qalxar, əsər xejliçə jyngyl,
Gyl ətrini dujqca ətər şəvqlə bylbyl,
Kecməz o qədər şəms⁶ olur qajib yfyqdən,
Ançax qalır oldəm bir işyx rəngi-şəfəqdən.

¹ Rəngi-dilaram—genyl rahatləndirici rəng.

² Fərəhbaxş—fərəh, şadlıx verən.

³ Lane—juva.

⁴ Zo—işyx, zija.

⁵ Bərq vurur—parlar.

⁶ Şəms—gynəş.

Zylmät qanadın şam cəkər—ruji-çihanə,¹
Məxmur² düşər çümləji-zərrati-zəmanə,³
Bu an və bu saat ki, hylul⁴ ejlədi axşam,
Bir səmti-qrıq icrə təbiət tutar aram.
Gəlməz qulaqda hec şejin ol vaqt sədəs,
İlla ki, axar sajların ol datlı nəvas⁵.
Əsdikcə nejistənə⁶ bytyn rə'sə⁷ salır bad,
Min nəqməji-çansuz⁸ edər ol nəqmələr içad.

1905

JAJ SƏHƏRİ

Od tutub qırmız atəslə jenə jandı yfıq,
Şəfəqin qırmız rəngilə işxlandı yfıq.
Bir qədər sajdən uzax, od qalamı daqda coban,
Ojadır öz syrysın otlaja jajlaxda coban;
Jumşax gəj cəməninin ystə düşüb şəh keçədən,
İsti joxdur, hələ var bir balaça meh- keçədən.
Aq dumanlar uçalır gəj yzınə daqlardan,
Cox sərindir havas kecmə bu jajlaxlardan.
Gün səhr, gəjdə bulud qırmız rəngə bojanır,
Kəndlilər cox jorulub, ujqudan indi ojanır.
Pəjədən mal-qaran bə'zi səhrədir qıraqda,
Bə'zi səhrəja gedir işləməjə, bə'zi baqda.

¹ Ruji-çihan—dünjə yzy.

² Məxmur—xumarlanmış.

³ Çümləji-zərrat-zəmanə—zəmanənin bytyn zərrələri.

⁴ Hylul—daxil olma, catma.

⁵ Nəva—nəqmə, səs.

⁶ Nəjistən—qamışlıx.

⁷ Rə'sə—qorxu, titrəmə.

⁸ Çansuz—çan jandıran.

Qovzadı birdən başınlı ol bədgəhər¹
Oldu vəli ne'mətinə həmləvər.²
Səjlədi çytcy a nəmək-naşinas,³
Ne'mətə bəjlə olunurmu sipas⁴?
Bəjlə dejib qaradı oçax daşınl,
Əzdi o saat ilanlın başınl.

ÇYTCTY VƏ ILAN

Qəş gyny bərk coğun idi bir səhər,
Çytcy baba joldan edirdi gyzər.
Gərđy qar ystündə jatınl bir ilan
Şiddəti-sərmadan¹ olub nim-çan.
Şaxta qurutmuş bədənin sərbəsər,
Zərrəçə jox hissdən onda əsər.
Xatiri jandı ilanlın halınl,
Qıldı tərəhhym² onun əhvalınl.
Qaradı gətyrđy qar yzundən onu,
Kəndə gətirdi o əziz mehmanl,
Od qıraqında ona verdi məqam,
Mumkyn olan qədr elədi ehtiram.
İsti əsər etdi bir an cun ona,
Qəldi o saat dejesən çan ona.

¹ Sərma—sojux.

² Tərəhhym—rəhm etmə.

¹ Bədgəhər—əslı, majsat pis.

² Həmləvər—hıçum edən.

³ Nəmək-naşinas—duz-cərək itirən.

⁴ Sipas—şykr etmək.

Aq dävənin gözləri,
Jerə dəjər dizləri,
Endi cəja juh-juh!
Aqça maja juh-juh.

1912

K Ö C

Səhər-səhər jaz caqı,
Kəcyr oba jajlaqa,
Gəlinlərin balaqı,
Batır lilə, batlaqa,

Arvad, kişi, oqlan, qız,
Gən sarıxı, başmaxı,
Gedir qorux qajtaxsız,
Gəlin, qızlar jaşmaxı,

Qojun, quzu, at, eşşək,
Salmış cələ qalmaqal,
Dəvə, maja, nər, kəşək,
Ləkləjirlər dalbaıdal,

Kişi əlində comax,
Syrır jykly ökyzy,
Dəvə ystə bir uşax,
Cox oxujur bu sözy:

Aq dəvə alcax gedər,
Qolunda qolcax gedər,

Ej insanlar fərz dejilmi bizlərə,
Rəhm ejləmək, əl tutmaq açizlərə?
Onların da var biz kimi ürəji,
Bir arzı, bir eşqi, bir diləji,
Onlar sizdən daha artıx calıdır,
Yaşamaqdan hər zəhmətə alıdır.

JAJ GEÇƏSİ

Axşam oldu, gün batdı, şamlar jandı,
Ta səhərdən axşamaçan durmadan,
Gün altında tər təkərək calısan,
Əkincilər, bicincilər uzandı.

Jorqun, arqın hərə bir janda jatır,
Hər şey sakit, hər yer səssiz, səmirsiz,
Ancax, hıny, milcəklərin vız-vız
Bu sykutu pozur... Əkinci qız,
Ujquda byrkydən, milcəkdən girsiz
Qolların bujan ojana atır;

Var bu kənddə jenə elə joxsullar,
Nə çyty var, nə kotan, nə kəli,
Əlmək istər jetišməjir əçəli,
Allah rəjə dilər, aqlar, zoqullar,
Axşamaçan xərmanlar dolaşır,

Sən belə hərgah mənə qəmxar isən,
Halimə rəhmin gəlib aqlar isən?
Bir qədər ip tap mənə qəl iltifat,
Ver mənə bir növ ilə burdan nəçat!
Joxsa ki, etməz quru söz iktifa¹,
İş gərək olsun, nə əbəs iddia!..

TYLKY VƏ QURD

Tylky gəzəndə jьxьlbьb nagahan,
Bir qujuja dьşmyş idi bir zaman.
Tорpaqa сыrtmyşdy yzyn həm gөzyn
Qurtara bilməzdi ölymdən özyn.
Dьşdy qəzadən ora qurdun jölu
Baxdь ki gөrsyn quju boşdur dolu.
Tylky onu gөrdy salam ejlədi,
Aqladь, jalvardь belə səjlədi:
Qurd lələ səndən elərəm iltimas,
Sən məni bu təhlykədən et xilas.
Qurd dedi: сох-сох janьram halьna
Xatirim aşyftədir¹ əhvalьna.
Bilmirəm axşam edəcəksən neçə?
Sybh acaçaqsan nə səjaq bu geçə!
Tylky dedi: сох saq ol aj qurd lələ,
Boş danьşьxdan nə jetər hasilə?

¹ Aşyftə—baqlы bir şeyə vurulmuş.

¹ Iktifa—kifajət.

ŞƏRARƏ

Ej qələm! Jazmada atəşbar¹ ol,
Ej dili-qafil! Ojan huşjar ol.
Gər sənajədəki e'cazatz²,
Xatirindən sil o mövhumatz
Ki, edibdyr səni tənbel, atil,
Bildijin cuny carədir batil.
E'tiqad etsə qəzajə, qədərə,
Əmryny verdi bu sözlər hədəərə.
«Baxt», «qismət» kimi əlfaz³ unut,
Səj elə bazuji-iqbalı⁴ tut.
Haraja istər-isən zorla apar,
Mərkəzindən jeri lazımsa qopar.
Joxdur aləmdə bugyn əmri-məhal,⁵
Elmy fənn ol sözy etmiş ibtal⁶
Elminə, qyvvetinə hər kişinin,
Baqlıbdır baxtz, rəvaçi işinin.

¹ Atəşbar—od jaqdıran.

² E'cazat—qəribə şejlər.

³ Əlfaz—kəlmələr, sözlər.

⁴ Bazuji-iqbal—bəxdin biləji.

⁵ Əmri-məhal—cətin iş.

⁶ İbtal—batil.

Haraja baqlamısan nijətini,
Sərf qıl elmlə var qyvvetini.
Bil ki, məqsuda olarsan vasil,
Jerdə, gəjdə, nə isə əlhasil.
Kəsb qıl elmy hünər, sə'jy əməl
Taki, hər müşkylün olsun mynhəll¹.
Elmdən səhpər² acıbb pərvaz³ et,
Məs'ədət⁴ rytbəsini ehraz et⁵.
Olsun aləmlərə həkmyn nafiz⁶,
Qalsın əmrində təbiət açiz.
Qyvvetə baqlıbdır aləmdə həjat,
Qyvvetdən nəş'ət⁷ edir mövcudat.
Qyvvetin varsa jaşarsan məs'ud,⁸
Joxsa, şəksiz, olaçaqsan nabud.⁹

1916

¹ Mynhəll—həll olunma.

² Səhpər—qanad.

³ Pərvaz—ucmaq.

⁴ Məs'ədət—səadət, xoşbəxtlik.

⁵ Ehraz et—əldə et.

⁶ Nafiz—kecən, sözy etən.

⁷ Nəş'ət—jetişmə, vücuda gəlmə.

⁸ Məs'ud—xoşbəxt.

⁹ Nabud—jox.

Өртылыбдыр гөзүнүн усты şişibdir, qaralыb,
Icki jaxmыş bytyn ә'zasынь, rәngi saralыb.
Өmry sәrxoşlux ilә badә gedib lәzzәtsiz,
Aç, sәfil, myflisi bicarә jaşar izzәtsiz.

MӘST JA SӘRXOŞ

Of... bu мәstin nә fәlakәtli,¹ jaman halәti var,
Nә kәrih mәнzәri, bәd surәti, pis adәti var.
Jыxыlb palcыqa, tutmuş kimi sәrsәм juxusu.
Nә yfunәtli cыxыp aqzыньп ijmiş qoxusu.
Dyşdyjy jerdә qusubdur, bulaşыb usty başы,
Çәlb edән nifrәti әtrafa myvәhhiş² baxыşы.
Paltarы varsa girәvdir, ja sojub aç lotular,
Papaqы, cәkmәsi jox, kirli cыrxы көmlәji var.
Getmәk istәr, dura bilmәz, jыxыlar, gah qalxar,
Gah gylәr, gahi tәhәvvyrлә³ sәjәr, sarsaxlar.
Әsәrәk mejl elәjir gahi saqa, gahi sola,
Iki addыm gedә bilmәz, jыxыlar bir dә jola.
Başы sыnmыş, yzy şişmiş, jыxыlb durmaqdan,
Tәrbijәsiz pis uşaxlar daş atыb, vurmaqdan.

¹ Fәlakәt—bәla, mysibәt.

² Myvәhhiş—qorxulu, dәhşәtli.

³ Tәhәvvyr—dyşynmәdән şiddәtlә sәjmәk.

ULAX VƏ ASLAN

Bir xoruz ilə bir zaman eşşək
Kənd icində gəzirdilər tək-tək.
Nagahan gərđylər ki bir aslan
Uz qoşub kənd sarğ gəlir qyrran¹.
Qorxudan saldırlar xuruşu səda,
Bir-birə dəjdi—kattavy koxa.
Vəz'y evzai cunki gərđy jaman
Qajdıbb qacdı cəl sarğ aslan.
Bəjlə gərçək ulax guman etdi,
Qorxdu məndən bu şir qacıbb getdi.
Daha şövqindən olmadı rahat,
Ejlədi şiri qovmaqa çyr'ət.
Qajdıbb şir baxdı məstanə,²
Gərđy eşşək gəlir diliranə.³

¹ Qyrran—gurlajan, şiddətlə baqıran.

² Məstanə—məstçəsinə, məst kimli.

³ Diliranə—ijld kimli.

Gyldy, bir qədər onun səfahətinə,
Dərkinə,¹ fəhmjinə, fərasətinə.

Tutdu jıxdı jərə o nadan
Jırtdı, çırdı, daqıtdı hejvanı.
Dirilikdən olan zaman mə'jus
Anlajıbb eşşək ejlədi əfsus:
Guşumy mən bilə-bilə nahəq
Şirə qıldımm huşum, mən əhməq.
Mən bilirdim bu aslanın hynərin,
Cekirəm kəndi səhvimin zərərin.

¹ Dərk—anlama.

IT VƏ KƏLGƏSİ

Bir it aqzında bir symyklə səhər
Su kənarından ejləjirdi gyzər.¹
Suda öz kəlgəsin gəryb o zaman
Sandь bir əzgə itdir ol hejvan.
Symyju atdь tez o bir janə,
Suja vurdu özyn hərisanə²;
O iti taki, qorxuja salsьn,
Bəlkə aqzındakь əti alsьn.
Tarmadь bir şey, oldu cox qəmgin,
Həm itirdi nahaq jerə xərəjin.
Kəlgəjə ujma, hirsy qəflətdən³,
Ta əlin sьxmasьn həqiqətdən.

1907

Q B Ş

Bir az əvvəl saqa-sola uca-uca fırlanan
Parca-parca qarlar indi javaş-javaş düşüjür,
Burux-burux baçalardan sьxьr tysty, aq duman,
Kycələrdə it sojuxdan zingildəjir, yjysyr.
Hərdən kylək qalxьr, jerdən qarь qarьb savьrьr
Gəlib, gedən insanlaryn yz-gəzyny qavьrьr.
Daqь, daşь qar bysbytyn aq kəfənə byrumyş.
Pəncərənin şişələri buz baqlajьb donmuşdur,
Dəjirmənin, bulaxlaryn suju donmuş, qurumuş,
Sərcə, dolaş jəm axtarьr qar ystynə qonmuşdur.
Dəvlətlilər isti evdə rahat jejib jatьrlar,
Un almaqa aç janьxlar paltar-palas satьrlar.
Allah rəjь diləjəni açьxlanьb səjyrlər,
«Allah versin, get kəsb elə» dejib—hər kəs rədd edir.
«Açam donub əlməkdəjəm» deyə qavьb dəjyrlər,
Bir deyən jox fə'ləlijə bunlar getmir kim gedir?
Bu jazьxlar dejilmidir fabriklərdə calьşan,
Ləqmlərdə kylyng calan, zəhmətlərə alьşan?

¹ Gyzər—кесмә.

² Hərisanə—təmə'liçəsina.

³ Hirsy qəflət—açgəzlylyk.

Qıjruqum gərçi uzundur a kişi!
Var onun kəndinə məxsus işi.
O həmişə sypuyur torpaqı,
Mənə lazımdır onun olmaqı».

TYLKY VƏ MEJMUN

Dedi bir tylkyjə bir gyn mejmun:
—«Səndə joldaşçyqazım coxdur jun;
Mən gəyirsən ki, nə çyr yrjanəm¹
Mystəhəqqi-kərəmy² ehsanəm.
Tykyn əndazədən artıx gəyünür,
Qıjruqun gər neçə jerlə syrynyur;
Elə bir lytly inajət³ tylky,
İltimasimi içabət⁴ tylky!
Saxla əvvəl sənə lazımlı olanı,
Ver mənə sonra o artıx qalanı.
Byryjym mən də onunla əzümü,
Mərhəmət ejlə qəbul et səzümü».
Səjlədi tylky: «əbəsdür bu xəjal,
Məndən ol mərhəməti etmə sual.

¹ Yrjan—сырах.

² Mystəhəqqi-kərəm—kərəmə, mərhəmətə lajiq.

³ Lytly inajət—kəməklik, mərhəmət.

⁴ İcabət—qəbul etmək.

KYÇƏ UŞAQI

Gərsəm samırlı bir kycədə ojnayır hasax,
Cьplax, ajax jalın, baş acıx bir dəçəl uşax.
Adət edib səjyşməji, dajim savaşımaq,
It qovmaq, daş atmaq, xalqa sataşmaq.
Əxlaq pozğun, adəti pis, pasban¹ jox,
Qəlbim janar ona dejərəm:—«Aj jazıx coçux!
Sən sevgili vətənçijimin gyl fidan²san.
Sən bir gözəlçə quncasan, amma jaban³san.
Zənnim budur diləncilik əjlər anan sənin,
Zindanlar icrə çan cyrydər həm atan sənin.
Sən gözəlmirmisən yaşamaqdan cox il hələ,
Zylmətli jollar icrə gəzirsən niçin belə?
Javıym, quzum, bahari-həjatın³ nə çyr olar?
Cарқысылых, səfahəty fisqu fyçyr olar!..

I

TƏRCÜMƏ EDILMIŞ MƏNZUMƏLƏR

¹ Pasban—gözətci.

² Fidan—kərpə aqaç budaq.

³ Bahari-həjat—dirilik bəharı, gənçlik.

PUŞKINDƏN

QAFQAZ

Qafqaz altımdadır, ən mydhiş¹ olan zirvədə mən,
Tutmuşam tək ucurum, qarlı daq üstündə qərar.
Qaraquş ucmağa qalxarsa uzax bir tərədən,
Nə qədər jyksək ucarsa jənə dövremdə ucar.
Buradan mən geryrəm ceşmələri qajnamada,
Şybhəli, qorxulu ucqunlar² ilk ojnamada.
Burda məndən aşaq³ gəjdə bulud ojnaxlar,
Arasından buludun daqda su qajnar caqlar,
Gerynyr onlar⁴ın altında bəjyk daz qajalar,
Onun altında zəjif çəq, qurumuş kol-kos var.
Daha ondan aşaq⁵ rəngi jaşyl ormanlar,
Orda quşlar ətər, ətrafı gəzər çejranlar.
Səqəlyb daqda jarylmış komaja insanlar,
Dyrmaşyr sərt qajalar yzrə bytyn hejvanlar.
Juryjyr daq aşaq⁶, orda coban da dərəjə;

¹ Mydhiş—dehşətli, qorxulu.

İştə məftunlaşır¹ insan bu gözəl mənzərəyə.
 Orda kim dəjim Araçya cəzə qəltan-qəltan,
 Carparaq kəlgəli sahillərə ejlər çərəjan.
 Dar kecid icrə fəqir atlı da pinhan olujor,
 Orda şiddətlə Terek nəhri xuruşan olujor.
 Ojnajır, çəng eləjir daz qajalarla dəjysür,
 Асыты, далчалары, даşлары сејнір, өтуşүр.
 Тə'mə гөрмүş қəfəsi-аһən² icindən сан шір,
 Сырыныр қыргəс³ илə sahili guja гəмірİR.
 Lejk əfsus! Nə var tə'mə⁴ onuncun nə syurur⁵,
 Onu mydhiş qajalar hər iki jandan səхьјor.

QƏŞ JOLU

Dalqalanan dumanların, arasından aj səхьы,
 Qəmli jatan səhralara qəmli-qəmli nur sacır.
 Qəş səfəri, tək jol gənly darьхдыгыр çan səхьы,
 Араһаны сырыкəјір, һарун атлар тунд қасыр.
 Тək саһһан зыңқролар узун-узуң гувудар,
 Usandьran, bir səs ilə vьjьldar...
 Syryçynyn şərqisində vətən səsi dinlənilir,
 Qah ruhuma bəhçət¹ verir, gah qəlbimə qəm gəlir.
 Nə işьты, nə də сьрах, nə bir qara daxma var,
 Hər jer bytyn ijəsizlik, hər jer bytyn qalın qar.
 Fəqət һərdəһ baxar ikən uzun, uzax cəllərə,
 Ala verst aqaçлары гəlir, ançax nəzərə.

¹ Məftun—hejran qalmaq, şaşmaq.

² Qəfəsi-ahən—dəmir qəfəs:

³ Qyrrəс—gurultu, hiddət və şiddətli baqьrты.

⁴ Tə'mə—jeјinti, ruzl.

⁵ Syurur—sevinç, şadlyx.

¹ Bəhçət—sevinç, şadlyx

Q B Ş

Jenə şimal jeli qorub guvuldar,
Syrykləjib buludlarъ, vьjьldar.
İştə jenə qbş neçə ki var gəlir,
Şaxta gəlir, sojux gəlir, qar gəlir.
Şəpir qarъ aqaqlara, gəllərə,
Dərələrə, təpələrə, jollara.
Aq ertyjə byryndyryr aləmi,
Culqalajьr, gejindirir aləmi.
Şaxta vurur şirin suju dondurur,
Qarqalarъ qar ystynə qondurur.
Kylək əsir daqda qarъ jumurlar,
Jumbalanar, dolar cala-cuxurlar.
Cuoqun geçə dymdyz edir jer yzyp,
Qar işьqь gyndyz edir jer ýzyp.
İşьx dьşər qar ystynə pağьldar;
Tapdalajan vaqtda onu xağьldar.

SUDA BOQULMUŞ

Jyjyrə-jyjyrə uşaxlar dəjəjə
Gəldilər, tələsik dedilər dədəjə:
—«Ata torumuza bir öly dьşmyşdyr».
—Jalancь nadinçlər, ax, bu riə işdyr,
Siz mənim başьma gətirirsiniz hər dəm.
Dəjə-dəjə sizi lap öldyrəcəjəm.
Atalarъ bir cox hirsələndi olara,
—«Nə borçumuzdur, mejit dьşmyşdyr tora,
Qazь¹ da sormağdan gətirə zinhara,
Jyz ilə mahaldur jaxamьz qurtara...»
—Nə carə etməli, arvad ver cuxanь
Gedim başdan edim bu xata-balanь.
—«Məjit bəs haradadır.» —«Budur ha
buradadır»,
Filvaqə² orda ki, salьnmьşdь jaş tor,
Qumlarьn ystyndə cajdan az aralь,
Uzaxdan baxanda gərynyrdy öli,

¹ Qazь—hakim.

² Filvaqə—həqiqətən, doğrudan.

Qajət də cirkindi dəhşətli mənzəri,
Baş-ajax gəjərib, şişmişdi hər jeri;
Gynahkarmıdır bu, jetmişmi əçəli,
Salmışdır bu hala onu öz əməli;
Ja balıx tutandur, tufana tutulmuş,
Jaxud məst imiş, kim batmış və boqulmuş,
Ja bir səvdagərdyr sojmuş onu oqru,
Əldyryb atmışdur həmin nəhrə¹ doqru.
Kəndlijə nə haçət bunlar axtarsın,
Tələsir ançax o, öz başın qurtarsın,
Dənyub jan-jərəjə bir nəzər ejlədi,
Ajaq ilə nə'si suja sarı itələdi.
Kyrək ilə sujun lap icinə buraxdı,
Uzərkən mejit, su aşaq axdı.
Dajanıb bir qədər tamaşa da etdi,
Gəliniz oqlanlarım, dəlmçə hamınyz,
Məbada bu sirri bir kəsə dijəsiniz,
Joxsa sizləri qarqajıbb səjəgəm,
Aqıça sarıjıbb olıncə dəjəgəm.

Geçə axşam olçaq hava bərk qarışdı,
Kylək şiddət etdi, haman çaj da daşdı,
Kəndlinin evində janırdı sığaq,
Bytyn jatmış idi arvadı, uşaq,
Kəndli də jatmışdı, bəjərdə bir tufandı,
Bir kylək səsinə juxudan olandı,

Bu halda qəflətən hənirti eşidir,
Biri pənçərəni javaş tərqqıldadır,
— Kimdir o?
— Kişi ac qarın qoj gəlim,
Bir qədər burada əjlənib, dinçəlim,
Bu geçə vaxtında nə gəzirsən Qajin¹
İtil, buradan uzaş, zalım, məl'un, xajin,
Qojmaram evimə sən kimi zalım,
Danışma cox artıx get, rozma halım,
Əlləri, ajaq titrəjə-titrəjə,
Ərtmək ucun javux getdi pənçərəjə,
O halda aj sıxdı buludlar dələndan,
Qerdy cəldə durmuş bir kişi lyt yrjan,
Sac və saqqalından bulax tək su axır,
Acıx hərəkətli gözləri ilə baxır,
Şişmiş əllərini janına salmışdur,
Xərcənglər çisminə jarışybb qalmışdur.
Ərtədy pənçərəni balıxcı qorxudan,
Tanıdı ki, kimdyr o qəribə mehman,
— «Nədən qorxursan»? səjlədi qonaq,
Kəndlinin qorxudan əsdi dil-dodaq,
Vahimədən o geçə cəkildi juxusu,
Dəjyldy sybhəçən pənçərə, qarış.

¹ Qajin—bizdə Qabil; Adəmin oqludur. Belə dejirlər ki onun ruhu avərə bir halda dəjim gəzir və bəzi əşxasa gərynyb istimdad edir. Burada Puşkin ona işarə edir. A. Səhhət.

¹ Nəhr—çaj, axar su.

Var xalqın icində dəhşətli bir xəbər,
Dejirlər hər ildə haman o gyn səhər.
Hava bərk qarğışır, şiddətlə qajətdə,
Geçə tufan qorur myəjən saətdə.
Kəndlinin qorxudan cəkilir juxusu,
Dejylır sybhəçən pənçərə, qarış.

LERMONTVDAN

UCQUN VƏ JA UCURUM

Uça myzlym¹ qajalara toxunur,
Kəryuyr dalqalar, xyruş eləjir.
Qara quşlar ucur, daq yzrə qonur,
Qalın orman həzinçə² çuş eləjir.
Qarlı daqlar, dumanlara byrnyur.
Parlajır sislər icrə xoş gərynyur.
Birdən ordan qar ucqunu ucdu,
Bərk səs ilə guruldajıbb dyşdy.
Qajanın dar kecidini tıxadı,
«Terek»-in məvcynyn³ ənyın boqadı.
Qəflətən oldun ej Terek xamuş,
Etməjirsən qəzəbli çuşy xyruş.
Dalqalar həp bir istiqamətdə,⁴
Arxadan gəldi, deşdi, kecdi qarı.

¹ Myzlim—qaranlıx.

² Həzinçə—qəmli, kədərli.

³ Məvc—ləpə.

⁴ İstiqamət—düz durmaq.

Jenə əvvəlki qezy şiddətdə,
Sən suvardın səvahili,¹ kənarь,
Və deşilmiş, ərinməmiş ucqun,
İstiqamətlə durlu xejli zaman.
Terekin dalqacьxlarь çoşqun,
Onun altından ejlədi çərəjan.
Əryujьb, sьcrajbьb uquldajaraq,
Və o buz daqa cьrpdь 'axaraq,
Uzərinə genişçə jol dşdy,
At, əkyz qorxusuz gəlib kecdi.
Cəly taçir də kəndi naqəsini,²
Oradan syrды, gətdi vəhşətsiz
Bir də badi-səba³ əlaqəsini,
Oradan indi kəsməjir jalnьz.

¹ Səvahil—sahillər, cəjn kənarlarь.

² Naqə—dəvə.

³ Badi-səba—sabah jeli.

УС ХУРМА АҚАҢЬ

Ərəbistanda qumlu cəllərdə
Ус бəjyk xurma nəxli¹ bitmişdi.
Bir sərin cəsmə vardь o jərdə
Lakin otlar icində itmişdi.
Kecdi cox illər olmadь orada,
Bir mysafir² gəlib sirab³ olsun.
O aqaçlar o dadlь qajnamada
Gyndən az qaldь qavrylьb solsun.
Bisəmərləklərindən⁴ axьrda
Dargьxьb cox şikajət ejlədilər:
«Ej tarь! Sən bizi belə jərdə,
Nədən ətry jaratmьsan?» dedilər:
«Biz məjər ondan ətry xalq olduq
Ki, qalaq bisəmər bu səhradə?
Byrkydən, istidən janьb solduq,

¹ Nəxl—xurma aqaçь.

² Mysafir—səfər ejləjən, jolcu.

³ Sirab—su icib dojmaq.

⁴ Bisəmər—mejvəsiz, səmərəsiz.

Neje bəs lazımbıq bu dınyədə?
 Etmədik bir qəribi biz xoşnıd
 Aj tarı, aj kərəminə qurban!
 Bizi, xalq etmədən nədir məqsud?
 Birçə sırrın bu hikmətin qıl əjan!».

Sözləri jetməmişdi itmamə
 Ki, uzaxdan gəyındy bir boqanax,
 Həj, hu, ku, qərübə həngamə.
 Danqa-danq, zanqa-zanq, daranqa-daranq!
 Elə jykly qatar, qatar dəvələr.
 Savırarkən cəlyp o isti, sarı
 Qumları, tikan qarıb gəvələr,
 Ləkləjirkən gəlir o vahə¹ sarı.
 Alasıxlar, kəçavələr satılb,

Minik altında daldalanmışdır.
 Ustynə köhnə bir çəçim atılb,
 Sarıvadarlar gyn altda janmışdır.
 Səkənərkən kəmanına xəstə,
 Atına bir ərəb aşıxlandı:
 Harın at qalxdı dik aıax ıstə,
 Oı dələn ahu kimi tullandı.
 Aq libas gəlmiş özgə bir minici
 Vurdu məhmiz o da at oınatdı.
 Baş ıyrə dolandırbı qıbnıç
 Nizəsin atdı, tutdu, fırlatdı.
 Bu sııax həl-hələjlə bir anda,
 Qəldi, catdı o vahəyə karvan:
 Jorqun, arqın, susuz bıjabanda,
 Aqasıp kəlgəsində tutdu məkan.

Tuluqun doldurub su icdi tamam,
 Judular həm ıy, əl-ajaxları,

Həm aqacılar baş əjdi verdi salam,
 Qıldı təkrim əziz qonaxları.

Gyn batıb axşam oldu, cın amma,
 Oları karvan əhli baltaladı;
 O gəçə ta işıxlanıncə hava,
 Doqrajıb jandırbı oçax qaladı.
 Sybh olan vaqtda kəcyb karvan,
 Jenə öz adətılə dısydı jola,
 Bir sojux kyl o jerdə qaldı nişan,
 Onu da jel savırdı saq və sola.
 Kəlgəstz indi də o cəsmə axı,

Quru, boş cəlləri səjahət edir,
 Hyzn¹ ilə çanıbi-Hıçazə² baxı,

Qəbri-pejçəmbərə şıkarət edir.
 O bıjabanda isti jel ançax,
 Sarı qum doldurur ona hər an.
 Ovlajıb öz şıkarı³ ıcaraq,
 Qonur orda didib, jejir calaqan.

¹ Hyzn—qəm, kədər.

² Çanıbi-Hıçazə—Hıçaz tərəfə.

³ Şıkar—ov.

¹ Vahə—cəl ortasında sulu və gəjertill jər.

Q A N L B ¹

I

«Indi daha gəlib çatmış o zaman,
Sənə bir gizli sirr edim mən e'lan.
Mənim səzüm bytyn əmri-xudadır,
Zənn etmə ki, bəhtan, ja iftiradır.
Yrəkdən e'tiqad edib jəmin et,
Tez əncama jətirməkcin sonra get.
Düşməninədən almaqdan ətry qisas,
Xəncərlərin aqzından etmiş xilas.
Bil qəjb əli tutmuş səni nihani,
Alsın jərin ta həkmi-asimani.
Sənin dejil bu aldyqyn nəfəslər,
Allah səni intiqam ycyn bəslər.
Sən intiqam alətisən, sən çəllad,
Əldyrđyjyn gərək olsun Aq Polad.
Əziz atan, anan, bəjyk qardaşyn,
Onun əlilə əldyrđylmyş dşşyn!

¹ Rusçasında Cərkəscə «Qalb» jazılmışdır—qatil deməkdir.

² Nihani—gizli.

³ Həkmi-asmani—gəjdən gələn həkm.

Vəqta ki, ol zalim əlində onlar,
Məzlumanə surətdə doqrandılar,
Dərgahi-haqdan istid'a etmişlər,
Evladından baqi qojsun bir nəfər,
Bir gyn ata, anasın jada salsın,
Qatilindən gedib intiqam alsın.
Indi sən də rəhmy insafı unut,
Xəncərinin qəbzəsindən¹ sonra tut
Get, ata-anasın tez al qanbı,
Daqyt Aq Poladın xanmanbı!»
Bu nəv ilə zalim bir molla nyma,
İxtar² etdi qabardın bir oqlana,
Ki, qorxmazdı həc əlymdən, davadan,
İjdlük çatmışdı ona babadan.
Haç gözələrini dikmişkən jərə,
Sejə qəl verdi əlindəki xəncərə.
Eşitdikcə bu vəhşətli sözləri,
Əsdi bədəni, qəzardı gözələri.
And icdi ki, gedib alsın intiqam,
Haman saat etdi qəsdinə iqdam.

II

Gyn batmışdı Haç qajət xişmnak,³
Qajalardan aşb gedirdi bibak.⁴

¹ Qəbzə—dəstə, bir şeyin tutulaq jeri.

² İxtar—jada salma.

³ Xişmnak—aşxıl, qəzəbli.

⁴ Bibak—qorxusuz.

Daqlar bytyn qaranlıxdə, xəmuşan,
 Gəj uzyndə işxly mahi taban,
 Buluddan-buluda kecir dolanır,
 Gah tutulur yzy, gah işxlanır.
 Haşy düşməninin evinə çatır,
 Gəzir, gəyür kəc-kylfət bytyn jatır.
 Nə dizləri titrəyir, nə əlləri,
 Artıx dajanmadan cəkir xəncəri,
 Aq Polad oqlunun qarına soxur,
 Burub cəkir, səhardır, sonra qalxır.
 Vaxır ki, axtarır tapsın atasın,
 Ta onun da bu çyr versin cəzasın.
 Gəyür qoça kişi jatmış səfalı,
 Sınəsinə düşmüş uzun saqqalı,
 Dodaxların örtmüş qalı bəqlər,
 Dua edir kimi əli juxar.
 Haşy! nəcin verməyirsən cəzasın,
 Məjər eşidirsən vücdan¹ sədasın?
 Ona da etdi xəncəri həvalə,
 Qoça kişi çijərdən cəkdi nalə:
 Saralayıb tez hərəkətdən düşdü,
 Rəngi qacıb yzy, gəzy burğuşdü.
 Bununla da sojumaıyır yreji,
 Vardur onlardan başqa bir diləji.
 Diqqətlə axtarır bujan-ojanı,
 Joxdur; hanı axıyır qurbanı?

¹ Vücdan—insaf.

Əlin divarlara syrtyr, dolanır,
 Qaranlıxda tarmır bir az dajanır,
 Öz qəlbinin dəyünməsin eşidir—
 «Qız bəs harda jatmışdır?» Fikrə gedir:
 «Aq Poladın gözəl qızı da vardır,
 Joxdur, o ki, atasılə jəşərdə,
 Ancax olardır on jeddi jəşənda,
 Gərək tarıb kəsəm onun başın da».
 İştə bulud parcaları ajrıldı,
 Aj parladı, dınjandı rovsən qıldı,
 Pəncərədən dərhal evin jərinə
 İşx düşdü, Haşynın gözlərinə
 Sataşdı, öldürdüjü məjətləri,
 Çavan ləzgi qızın da bəstəri.¹

III

Kərrubi ujqulu mələk kimi qız,
 Qatilin² ənyndə ehtijatsız
 Jatmışdır, yzınə düşmüşdür işx,
 Juxu gəyür cox qorxulu qarışx.
 Rahət nəfəs cəkə bilmir ujquda,
 Son qatilin gəyür durmuş busquda.
 Xumar, qara gözləri az acıyır,
 Qyl janaqı yzrə səbnəm sacıyır.
 Elə bil düşdüjü bəlanı qanı,
 Jenidən gözləri jənə qaranı.

¹ Bəstər—jatax.

² Qatil—öldyrən.

Əfsus, nə şadlıx, nə qəm nə mihnət¹
 Acmaz o gözləri dybarə hec vaqt.
 O gözəllik, o nazənin tamaşa,
 Qatilinə mane olarmı? Haşa!²
 İntiqamdır, xəncər oldu həvalə,
 Uçaldı bir yrək jandıran nalə.
 Kimdir səzıldajan? Jəqin o qəzdir,
 Gərən allah, şahid də aj, ulduzdur!
 Kim o səsi eşidir, yaxud dujar?
 Unudarmı onu, rahətmi ujar?
 Jox belə zyım əsla səxmaz jadından.
 Daş olsa da qəlbi əldyrir vuydan.

IV

Molla İrandan gəbələr aldırmış,
 Otaqına, ejvanına saldırmış;
 Xalqa çənnət satmağa acmış dykan,
 Bir əlində təsbeh, birində qaljan.
 Qalın dəsək yzrə oturmuş rahət,
 Qaljan cəkir tənbel bərəsmi-adət³
 Burux-burux tysty səxər qaljandan,
 Vəhşətli bir səs eşidir nagahan.⁴

¹ Məhnət—dərd, əziyyət.

² Haşa—hec vaqt, jox.

³ Bərəsmi-adət—adət yzrə.

⁴ Nagahan—birdən, xəbərsiz.

Haşb gəzy qəzmiş girir icəri,
 Bir əlində jalın, qanlı xəncəri;
 O birində ləzgi qəzibin başb,
 —Dejiləm intiqam almaqdan naşb;
 Axund aqa! Bujur bu da səvqatın,
 İndi daha cətmış sənin nəvbətin!..
 Əjrənmişəmmi? verdijin dərsləri?
 Belə dejib, Haşb caldı xəncəri;
 Jazıx molla tək bir dəfə qəşqərdi,
 Dyşyub əldi, dəşyüdən qan fəşqərdi.

V

Daq başında var sadə bir nişangali,
 Ətrafınb basmış vəhşi gyl-gijah,
 Əmmamə şəklində bir daş jonulmuş,
 Bir sadə qəbrin ystynə qojulmuş.
 Sytun kimi dikəlmiş bir baş daşb,
 Ordan uzaxdakı daqların başb
 O dajimi azadlıx qəl'ələri,
 Baxan zamanda çəlb¹ edir nəzəri.
 Molla orda öz işlərilə jatmış,
 Dynja onu, o, dynjanı unutmuş!
 Başqa ərə getmiş onun övrəti,
 Qorxusuz var ona cox məhəbbəti.

¹ Çəlb—cəkmə, əzynə tərəf.

Haçb da ondan sonra düşdy qacaх,
 Qaldı daqlarda el-ulusdan¹ irax,
 Ömry olduqça sərgərdan dolandı,
 Hər saatb min il olub uzandı...
 İnsanlardan, jьqьnçaxdan kənara,
 Vəhşi kimi gəzdi cəldə avara.
 Arvad gərçək bədəni ərpəşirdi,
 Öldyrdyjy qьz jadyна düşyrdi.
 Hərdəm öldyrirdy onu vьçdanь,
 Çəhənnəm tək janьrdь ruhu, çanь.
 Gizlədə bilməjirdi iztirabьn,
 Dəhşətin, qorxusun, vьçdan əzabьn.
 Başlьx altьnda qan tutan gözləri,
 Səjləjirdi ona cirkin sözləri.
 Öz elindən, obasьndan, hec bir kəs,
 Onunla olmadь əsla həm-nəfəs.
 Nifrət edib çümlə qacьrdь ondan,
 O nəv ilə kim qacarlار taundan!
 Gəzə gərynsəjdi ehjana hacax,
 Туругьb qacьrdь xalq ondan uzax.
 Dajim xəçlət² təri onu byrydy,
 Ömry daqda, dərələrdə cyrydy.
 Jalьbz özy dujdu etdi e'tiqad,
 Necin maxlux ona qojmuş «Qanlь» ad.

¹ Ulus—el, qovm, əqrəba.

² Xiçlət—xəçalət, utanma.

МУВАHISƏ

Qazbej daqь өз həmçinsi daqlarьn,
 Dəstəsinin barabarьnda bir gьn,
 Şat daqilə bir zəbani-hal ilə,
 Bəhs edirdi guja bu minval ilə:
 «Qazbej! saxьn»—dedi, qoça Şat daqь,
 «Sən myftə olmadьn insan jataqь,
 Qardaş! Bunlar daqьn belində tikər,
 Bax gəryncə tystyləjən dəxmələr.
 Dərin, dağьsqal dibində dərənin,
 Rə'd¹ kimi guruldajьr baltalar.
 Daşdan olan taxtasьnda sinənin,
 Dəmir bellər, qьzyl ja mis cьxardar.
 Bu sьldьrьm qajalar yzrə durar,
 Məhəbbətli jollar qazьb qajьrар.
 Hiləkardьr xalqь burda jəqindir,
 Ançax əvvəlinci qədəm cətindir.

¹ Rə'd—gəl gurultusu.

Qyvvətildir şərq əhli həm kəsətli,
 Saxın qardaş! Davran cox ehtijatlı.
 «Qaf» daqıdır, bura quşlar sultanı,
 Ancax simyruqlər qonan qajanı
 Kim culqajır, qalı, qara dumanlar,
 Indi gəlib burdan kecər karvanlar».

Qazbej dedi: «Dejil bu fikrin məqbul,¹
 Mən şərqdən qorxmajıram əmin ol!
 Cyn doqquz əsrdyr bular jatmışlar,
 Dərin, aqır bir uquja batmışlar.
 Bax gör cinar kəlgəsində gırçylər,
 Sərxoş, əlvan şalvar gejmış kejf elər.
 Xımarlı qajırsız calır rıbabı,
 Təkyr koryklədir, icir şərabi.
 Bax bu jana tamaşa qıl Tehranı,
 Əldə tutmuş tystyləjən qaljani.
 Hovzun kənarında rahət əjləşir,
 Taxtı ystə myrgyləjir, gərnəşir.
 Oqur Bejtylmyqəddəsin ajaqı,
 Altında xalq olmuş allaha jaqı.
 Hərəkətsiz, səssiz, olmuş ölkədir,
 Aşaqlıq dəjimi jad kəlgədir.
 Məsələ ehtamları jüjar sybhy şam,
 Nilin sarı suju, bax ələddavam;
 Bədəvilər şucaəti unutmuş,
 Əlvan alacxlarda mənzil qurmuş,

¹ Məqbul—qəbul edilmiş.

Səjir ulduzların sabit,¹ səjjarın,²
 Oxur əcdadın kecmiş asarın.
 Bytyn burda gözə gələn nə ki, var,
 Rahatlıca qijmət qojub jatmışlar.
 Əskimiş, kəhnəlmış şərqin tavanı,
 Joxdur məni zəbt eləmək imkanı».

Cavab verdi aq saqqal Şat kamalı:
 «Hələ tezdır, az loqalan bu hallı.
 Şimala sarı birçə dənyb qıl nəzər,
 Bax gərynyr, qardaş! Qəribə şejlər».

Qazbej qorxdu, bu xəbəri dujanda,
 Şimal tərəf dənyb baxan zamanda.
 Gərdu: gəlir bir qaraltı uzaxdan,
 Var qəribə qarışxılıx, həjəcan.
 Hejran olub vəhşətdən fikrə getdi,
 Bərk qal-maqal, şejpur səsi eşitdi.
 Ural daqından ta Dunaj cəjnədən,
 Daqlar, daşlar, cəllər, qoşundur eizən.
 Od parlar atların dərnaxlarından,
 Toz qormuşdur hykrəm carmaqlarından.
 Aq çyqqalar əsir, parlar jaraxlar,
 Ən qabaxça ararlıq bəjraqlar.
 Həm calınır təbily, kus, naqara.
 Daldan gəlir top, torxana, qumbara,
 Fitilləri tystyləjir havada,
 Myharibəjcyn olmuşlar amada.

¹ Sabit—bir yerdə gərynyb yerini dəjışdirməjən ulduz.

² Səjjar—bir yerdə durmajıb yerini dəjışdirən ulduz.

Fərman verir qoşunlara aq saqqal,
 Təçrybəli, bir aqъxъ general.
 Aqъr-aqъr bulud kimi fəvçlər,¹
 Gəlir, vurur dərja kimi məvçlər.²
 Dəhşətli, qyvətli hesabsız ləşgər,
 Şimaldan dyz şərqə jyryş edirlər.
 Qazbej baxъb gərdu taki, Һu halъ,
 Dujdu, bildi kim nəhsdir iqbalъ.
 Qəmgin, mə'jus dүşmənlerin istədi
 Sajsъn, amma caşdъ saja bilmədi.
 Nacar qalъb susdu dajim ol zaman,
 Buludlarъn altъnda oldu pinhan.

¹ Təvç—dəstə, belyk.

² Məvç—ləpə.

«TEREK»-IN SOVQATъ

Zalъm, vəhşi Terek sajb kəryklənər guruldar,
 Hyndyr-hyndyr qajalarъn arasъnda uquldar.
 Narъltъsъ, aqlamasъ onun bənzər tufana,
 Gəz jaşъnъn qətrələri sьcrar o jan, bu jana.
 Juyjrydkçə səhralardan o qan icən hiləkər,
 Qaspi dərjasъna belə nazъ-nazъ sьryldar:
 «Qoça Qaspi! Səkil, jol ver, dalqalarъm qoj gəlsin,
 Bas baqъna, jər ver sənin aqışunda¹ dincəlsin.
 Doqulmuşam Qazbek kimi uça daqъn janъndan,
 Syd əmmişəm həmişə mən buludlar pistanъndan,²
 İnsanlarъn iqtidarъ hər qədr olsa zijaд,
 Onlar ilə carъsmaqa dajim varam amadə.
 Evladъn ojnatmaq ucyn Darjal səddin daqъtdъm.
 Kopa-kopa daşlarъnъ oradan bura aхъtdъm».
 Amma Qaspi öz jumşax sahilinə əjildi,
 Hec dinmədi, jatmъş idi sanki ojax dejildi.

¹ Aqış—quçax.

² Pistan—məmə, əmçəj.

Nəvazişlə Terek cəlb şərhləyib dybarə.

Ръсылдатъ бу нөв илэ јенə о иxtijarə:¹

«Səvqat gətirmişəm sənə qijmətdə qajət səngin,²
Qabardinlər davasından bir qəhrəman qabardin!
Baх, əjnində сох qijmətli, jaxşы dəmir geјim var,

Dəјərlidir qollarında olan polad qolcaхlar.

Qaşlarынь dyjumləmiş hirsli edir nəzarə,

Асылмьşдыг јarasындан bir fьşqьran fəvvarə.

Асьх, çavabsьz gözləri qədim kinlə doludur,

Baş qojduqu niјət varsa, o da vətən јoludur.

Qalыn tora bircəkləri öz qanilə boјanmьş,

Вьqlarыньн kənarында qan laxtasь dajanmьş».

Xəzər bəhri bu dəfə də јенə çavab vermədi,

Terek çoşqun dalqalarla јeni xəbər səјlədi:

«Dinlə daji! Gətirmişəm bir qijmətli səvqat da,

Bu qijmətdə hec bir təhfə tapılmaz kajinatda:

Gətirmişəm qazaqlardan mən bir qьzьn nə'sini,

Jetirməјib gözəllikdə dьnја onun əşini.³

Асьх-сарь geјsularь daqьlmьşдыг pərişan,

Gəјərmiş cijninin yzrə təkylmyş əfsan-əfsan.

Tutqun, məhzun sima ilə sakit, şirin јatmьşдыг,

Dəşyndəki az јaradan al fəvvarə atmьşдыг.

Өz elində ondan ətry јalыz biri girјandьг,

Qrebenski qazaqlardan o bir çavay oqlandьг.

Kəhər atьn jəhərləјib o da getdi meјdana,
Cecənlərin davasында çan tapşьrdь çanana».

Асьхль sel susdu, taki səzyn bura јetirdi,

Yzə-yzə su yzyndə bir qanly baş gətirdi.

Sakit dəniz dalqalanьb o vaqtda gəldi çuşə

Quçaxlajьb məhəbbətlə cəkdi onu aquşə.

¹ Ixtijar—qoça, jaşly.

² Səngin—aqьr qijmətli.

³ Əş—taј, ona barabar.

MAQSİM QORKIDƏN

DIBİNDƏ¹

ad'ın dramadan bir parça

Gün ki, səhərlər səhər, axşam batır,
 Əksilməz zülməti zindanımın.
 Sanma ki, bir ləhzə² keşikcim jətir,
 Fikri qalib məndə nigəhbənəm³.
 Hər neçə istərsən elə, cək keşik,
 Arxayın ol mən buradan qasqaram,
 İstəjirəm gərçi mən azadəlik,
 Zənçiri amma başarib asqaram.
 Ax siz a zənçir, a zənçirlərim.
 Siz də dəmir bəkcimisiz hər zaman,
 Sizləri müşkildyr⁴ aqm, sındırm.
 Catladır baqım, aman allah, aman!..

¹ «Həyatın dibində».

² Ləhzə—an, bir vaxt.

³ Nigəhbən—vaxt, mühafizə edən.

⁴ Müskil—cətin, züq.

QRİLOVDAN

ZƏHMƏTKƏŞ AJ

Gördy aj kəndli cəkir zəhməti,
 Var əçəb asuda, asan sənəti.
 Əjmə əjər mənəfətilə satar,
 Pul qazanar jaxş qazança catar.
 Düşdy onun da həvəsi bu işə,
 Fikr elədi jaxş qazan tapdım peşə.
 Getdi meşə icrə odun qırmaqda,
 Şax-budaq başladır sındırmaqda.
 Hansı birin basdı əjə bir təhər.
 Sındır aqac, zəhməti oldu hədər.
 Gəzdi, dolandı meşəni hər tərəfi,
 Xejli aqac sındırır etdi tələfi.
 Gördy ki, hec əjmə əjə bilməjir,
 Sonra gedib kəntliyə bəjlə dejir:
 «Bir işim aj qonşu düşyübdür sənə,
 Sən tarı qandır səbəbin bir mənə».

Mən meşədə xejli aqaç qırıtıbmışam,
İstəmişəm əjməyə sındırtmışam.
Səjlə bunun birçə nədir illəti¹
Mən nə ucyn bilmədim ol sənəti?²
Kəndli dedi: «Vəçhi² budur myxtəsər,
Səndə o şejdən əbədən jox əsər—
Səbr, bilikdir bu işin hikməti,³
Sən başara bilməsən ol sənəti».

¹ Illət—səbəb, bais.
² Vəçh—səbəb.
³ Hikmət—sirr.

FIL VƏ ALABAŞ

Xəlqə gəstərməyə fili filban,¹
Kycədə gəzdirir idi hər jan.
Bəllidir fil bu ölkədə az olar,
O səbəbdən bizə tanınmaz olar.
Xəlq mat-mat təcəçyb ejləjərək,
Arxasından gedirdi əsnəjərək.
Bildir hardansa bunların soradıyn,
Alabaş kəsdi dəstənin qabaqyn.
Fili gərdukdə çumdu, qışqırdı,
Ulady, basdy, hyrdu, hajxyrdı.
Dedi toplan, a qonşu, aj alabaş!
Etmə gysvajсылыx bir azça javaş.
Sənmi fil ыstynə mьгыldarsan?
Bax özün aj jazыx хьгыldarsan!
Əmma gər o neçə gedir sajmaz,
Sən hyryrsən o hec məhəl qojmaz!

¹ Filban—fil saxlayan, filci.

Alabaş səjlədi çavabında:
«Qanbaram eh, eh onlarъ mən də!
İştə jalnъz mənə verən çyr'ət,
Budur əlbəttə ondakъ halət.
Bəjləçə dava etməzin hər vaqt,
Davakarlıxda tapmъsam səhrət.
Qoj məni tərif ejləsin itlər,
Həm desinlər gərən çəmaətlər:
«Barəkallah qyvətliçə alabaş!
Filin ystə əçəb gedir bir baş!»

BALX, ÖRDƏK VƏ XƏRCƏNG

Bir balx, ördək ilə bir xərcəng
Bir zaman oldu ycy həm-ahəng.
Jyklyçə bir araba cəkmək ycyn,
Əz jerindən onu dəbərtmək ycyn,
Qoşulub cəkdilər isə nə qədər,
Oldu zəhmətləri axırda hədər.
Araba getmədi əsla qabaqə,
Dejəsən batmъs idi bir bataqə.
Bəs nədən ötry bu iş myşkil idi.
Jyk dejil cox da aqyr, jyngyl idi:
Ördəjin mejli gəjə ucmaq idi,
Balxqyn qəsdı suja qacmaq idi,
Gərçi xərcəng də gyc etməkdə idi,
Fikri hejfa geri getməkdə idi.
Burda kim haqlъ, myqəssir kimdir?
Qoj onu bilsin o kim hakimdir.
Bu qədər biz bilirik kim bu çihət
Qalmъs orda araba bihərəket.¹

¹ Bihərəket—hərəketsiz.

SAZANDALAR

Dəçəl meymun, colax ajь, cəp keci,
Bir ulaqə joldaş oldu hər ycu.
Dərd səslіçə bir musiqi nəqməsi,
Calmaqa həm-ahəng oldu çumləsi.
İki kamanca, iki tar tapdılar,
Bir cəmənin ystə məclis jardılar.
Oturdular tərəb¹ bəzmi qurdular,
Mizrabь tara nə qədər vurdular,
Syrtdy kamancaja ajь əllərin,
Az qaldь ki, lap qopara tellərin,
Hejfa ki, cьxmadь tarьn sədasь,²
Uçalmadь kamancaьn nəvasь³.
Meymun dedi: «Bir dajanьn qardaşlar!
Bu nəv ilə oturmazlar joldaşlar!

¹ Tərəb bəzmi—Şadlıx məclisi.

² Səda—səs, avaz.

³ Nəva—nəqmə, hava.

Kaman calanlar yz-yzə otursun,
Qoj tarçыlar qalxьb ajaqə dursun.
Gəliz indi nəqməni başdan calaq,
Daqə-daşa, səhrajə şuri salaq».
Başladılar nəqmələri caldılar,
Jenə səs cьxmadь hejran qaldılar.
Eşşək baqırdь: «Qardaşьm! Toxta, dur.
Mən dujmuşam illətini bax budur:
Bizim bəjlə oturmamьz qələtdir,
Çərgə ilə duraq o məsləhətdir».
Tabe oldu tamamisi ulaqə,
Amma jenə səs getmədi uzaqə.
İştə jenə mynaqişə başlandı.
Oturmaq ystə sözləri uzandı.
Bu əsnadə kecdi ordan bir bylbyl,
Jalvardılar: «Sən et bizə təəmmyl.¹
Biz bir necə kamanca, tar tarьmьşьq
Burda bir işrət məclisi jarmьşьq.
Xahişimiz budur bir azça zəhmət
Cəkib, bizə oturmaqь gəl əjrət».
Bylbyl dedi: «Bunlar ilə kar aşmaz.
Bu baş, qulax kamancaja jaraşmaz.
Musiqi bir zəvq istəjir bu sənət,
Bir də gərək elmilə qabilijət;
Sizdə ki, joxdur bunlardan bir əsər,
Boş jerə zəhmət cəkməjin myxtəsər».

¹ Təəmmyl—mylahəzə, diqqət.

QURD VƏ QUZU

Su kənarında qəflətən nacar
Bir quzu bir gyn oldu qurda dycar.
Quzu qorxub dajandə xejli məlul
Qurd olarkən su icməjə məşqul.
Fikri ondajdə kim tapıb nə desin
Quzunu bir bəhanə ilə jesin.
Dedi: «Əhməx quzu məjər korsan?
Məni joxsa gəryb də sajmırsan!
De gərym, bir necin suja girdin?
Nəjə sərçeməni bulandırdın?»
Qorxa, qorxa quzu dedi: «Əçəba,
Mən ki, səndən dajanmışam aşaqa.
Səni gərdykdə etməmə çyr'ət,
Su kənarına gəlməmə hec vaqt!»
Qurd açxlandə səjlədi: «A jasar!
Səndə var çyrbəçyr jaman hallar!
İl jarymdyr eşitmişəm bunu mən,
Danırsan dalımcə cox səzy sən!»
Quzu and icdi, gəldi fərjadə,
«Jox idim mən o vaqt dynjadə.

Sən bilirsən mənim jayım azdır,
Anadan olduqum həmin jazdır!»
Qurd çavab tapmadə qəzəbləndi,
Qısqırtıb cox açxly səsləndi:
—«Tutalım sən o vaqt olmamısan.
Anadan ja ki, hec doqulmamısan;
Var imiş ki, atan, anan o zaman,
Nə dejirsən bu doqrudur ja jalan?»
Bu jərə cyn jetirdi qurd səzyu,
Tutdu, jırtıdı, daqıtdı ol quzunu.

GƏL VƏ CAJ

Gəl səjlədi bir gyn qonşusu caja:
«Nə axırsan, təkylırsən dərijaja?
Gah kərəçi daşyırsan, gah qajyx,
Jorulmazsan məjər hec sən aj jazyx?
Jyk, minik cəkərsən belədən-belə.
İşləmək olmaz a çanım bir belə!
Sənin qədər mən işləsəjdım əjər,
Qurumuşdum, jox olmuşdum myxtəsər.
Nəqsələrlə mənim işim joxsa da,
Sənin əjri çəzyların coxsa da.
Dejəsəm də, dyzdyr xalqın məsrəfi,
Gərək dejil cox da mənə tə'rifi.
Bunlar bytyn boş-boş gərəksiz işdir,
Amma mənim dərd bir janım qəmişdir.
Gəj, jumuşax ot icinə batmışam,
Xanlar kimi pərqu jerdə jatmışam.
Gəmi, qajyx, kərəçi də, kulaz da,
Məni hec vaqt incitməmiş bir az da,

Hərdən kylək əsərək, jarpax dyşər,
Ançax onda sujum bir az tərpeşər.
Bu qajqusuz jaşamaq ələqərəz,
BİR şey ilə etmək olarmy əvəz?
Kylək nə qədr əssə də tərpenməyəm,
Rahət qalbb dınjanь sejr ejlərəm».
Caj cavab verdi: «Sejr edirkən uzum.
Hec dyşərmı xatırna bu qanun?
—Kim su əjər tərpeşə axsa dajım,
Təravəti¹ olar ol vaqt qajım²,
Mən ki, bəjyk cajam, xalqa naqiləm³,
Səbəb odur bu qanuna tabeəm,
Tərk edərək bytyn istirahəti,
Qazanmışam bir bu çany səvkəti.
Bəlkə jənə bu hal ilə şadkam,
Jyz illərçə qalaçaqam bərdavam.
Ah sənin itəcəkdir ad, sanь,
Qalmajaçaq jer yzyndə nişanь!»
Caj dedijl səzlər jerini aldь,
İldən-ilə gəlyn suju azaldь.
Avar basdь, cən yzyn byrydy,
Axьrda lap bytyn-bytyn qurudu,

¹ Təravət—taxəlik.

² Qajım—həmişəlik.

³ Naqil—daşyan.

Qismətin dəvry-qəzadən daha myzdad¹ olsun!
Amma mən ki bu qədər əlləşirəm zəhmət ilə,
İttifaq etmək ucyn məhz ymumijət ilə.
Bu təsəlli mənə bəsdir, olar asudə halım
Ki, bu şanlarda mənim də var iki qətrə² balım».

QARAQUS VƏ ARB

Şirə jəqmaqda idi bal arısb zəhmət ilə,
Qaraqus gərdy onu səjlədi cox nifrət ilə;
«Bu nə gyndyr a jazyx bejlə olurmuş jəşajbş?
Axşam iş, hər səhər iş, hec tykənilməz məjər iş?
Əzgələrdən də elən vaqtda bir fərqin jox,
Bəs nə mənzurilə bunça calısbırsan cox-cox!
Əmry olduqca məjər hər jəşajan işlərimi?
Bu qədər zəhməti aqil də qəbul ejlərimi?
Sən hara, mən hara, bax mən ucaram gəj yzyñə,
Qanadım səs salar ucmaqda cəlyn daq-dyzyñə.
Mən ucan vaqtda ətrafa dyşər səs, vəhşət¹
Bir ucar quş edəməz ucmaqda hər giz çyr'ət,
Syry ystyndə cobanlar jatamaz qorxumdan,
Cəldə hejvan, ja maral vaz atamaz qorxumdan!»
Ehtiramilə ona bal arısb verdi çavab:
«Bəli fərmajışiniz doqrudur əlbəttə çənab!
Şəhrətin, şanım uçalsın yrəjin şad olsun.

¹ Vəhşət—qorxma, hyrkmə.

¹ Myzdad—coxalmış, artmış.

² Qətrə—damla, damçy.

QARBSQA VƏ MILCƏK

Dedi bir gyn qarbsqaja milcək:
«Sən zirəksən və ja ki, mən zirək?
Nerə mən istəsəm ucub gedərəm,
Əzymə hər jeri juva edərəm.
Hər xərək ystynə qonub jejərəm,
Səndən artıx hynərlijəm dejərəm!
Sən əjər dən gətirməyə gedəsən,
Sənə mymkyn dejil fərar¹ edəsən.
Məni hərgah ki, qovsalar qacaram
Ucmaqa onda qol-qanad acaram,
Qanadım vermiş ixtijar mənə,
Joxdur əsla qəmim nə var mənə?
Xərəjimdir həmişə amadə,
Kim yaşar mən kimi bu dınyadə?
Xabgahım² həriry dibadır,³
Mənzilim bəzmi-şahy paşadır.

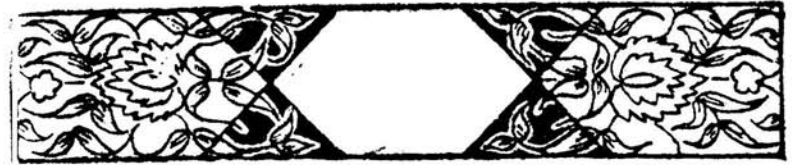
¹ Fərar—qacmaq.

² Xabgah diba—jatax jeri.

³ Həriry-diba—ipək və qumas parça.

Joxdur əsla nə hərmətin, nə jerin,
Səjlə aja nədir sənin hynərin?»
Dedi qarbsqa: «Kəs daha səzyny,
Bəşdyr az tərif ejlə öz-əzyny.
Jaj gyny jəqmajanda məjehtaç,¹
Qəş olanda odur qalarsan aç.
Cəkərəm jajda mən əjerci çəfa,
Syrəgəm qəş zamanə lejk səfa».
İşdən ətry ki, getmədi tənbel,
İşinin axıgь olar əngəl!
Cəksə hər kim ki, bir qədər zəhmət,
Olar əlbəttə aqibət rahat.

¹ Məjehtaç—lazım olan şeylər, azuqə.

SMIRNOVDAN

QARЬ VƏ QULLUXCULARЬ

Bir qarьнып bir xoruzu var idi,
Hər gyn obaşdan o bənlər idi.
Sybh cox ertə ojanardь qarь,
Durquzar idi hamь xidmətkarь;
Inçijib axьrda o qulluxcular,
Ol xoruzu öldyrybən atdylar
Taki, kəsilsin səsi, asudətər
Bəlkə, idəjunça jatalar hər səhər.
Cynki qarь bildi bu kejfijəti,
Əzgə sajax oldu onun niyəti:
Sonra geçə olmamьş ikən jarь,
Onlarь bir-bir ojadardь qarь,

CAJ KƏNARЬ

Jaj məvsimi, hava byrky, caşt caqь,
Gyn qьzdyrьb daqь, daşь, torpaqь.
Bir cəp başь tərпənməjir baqlarda,
Jerdən gəjə alov cьxьr daqlarda.
Gynəş dyşyb caja axar, şьryldar,
Sujun yzy qьzyl kimi parьldar,
Qojunlarь soban salьbdьr suja,
Ot ystyndə əzy gedib ulquja.
Caj icində xьrda-xьrda uşaxlar,
Əllərilən tutar xьrda balьxlar.
Biri atar suju səpələndirər,
Biri qacar cajь ləpələndirər.
Sьcrajarкən işьldajar damçьlar,
San sacьlar mirvaridlər, inçilər.
Daqlara səs salar gylыsməkləri,
Cajьn icində lyyrysməkləri.

Bir jan geryrsən uşaxlar oynaşyr,
Milcək vyzldaşyr, hyny qajnaşyr.
Bir jan syry, bir jan caj, bir jan dərə,
Nə jaxşydyr, bah, bu gözəl mənzərə!
Jaşyl cəmən ysty gyn atəşfəşan¹,
Pağyldajyr laçivərdi² asiman!..

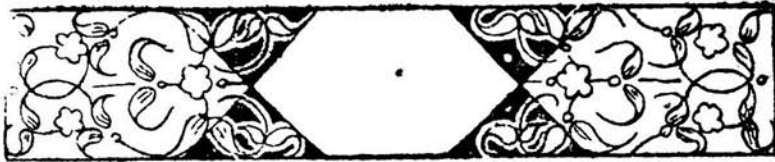

JAJ GEÇƏSİNİN AXŞAMЬ

Gynəş batyr daqyn başь saralyr,
Uzaxda bir qalyn meşə qaralyr.
Tək-tək cəxəb ulduz gəjdə sajblyr.
Nazik bulud duman kimi jajblyr.
Kylək dəjir aqaçda budaxlara,
Salyr dadly xəşlytə jarpaqlara.
Cəldə taxyl şan-şan olur, telləni,
Dərja kimi ləpələni, jelləni.
Zəmilərdə synbyllər qalxəb enir,
Elə bil ki, myrjylyjyr, diksinir.
Kənd gərynyr, iştə bir az uzaxda,
Qojunlarь coban otaryr daqda.
Daq dibində bir caj aхьr, şьryldar,
Sujun yzy gymyş kimi pağyldar.
Jol aqaryr, bir az taxyldan bəri,
Baхьdьqca gərynməjir aхьr.
Bəjryn jərə vurub coban daq ystə,
Hərdəm dejir bir janxly şikəstə.

¹ Atəşfəşan—od sacan, piskyren.

² Laçivərdi-asiman—luçivərd rəngli gəl.

QOLTSOVDAN

TAXYL BICINI

Jenə od tutdu, dan jeri jandə,
Sə'lələndi yfyq alovlandə.
Cəkilir, jyksəlir duman uçalır,
Jer yzyndən javaş-javaş azalır.
Gyn səxəb jer yzy işxlandə,
Aq duman daqlar ystə toplandə;
Toplanarkən qaraldə, oldu bulud,
Kylək əsdi, qovuldu, doldu bulud,
Bərqy rə'd¹ ilə qopdu bir tufan,
Jaqdə sirab ediçi bir baran².
Aralandə bulud, cəkildi səhab³,
Jer yzyn ejlədi gözəl sirab.
Gərynyr gəj yzyndə qəvs-qyzəh,
Çytcylərdə, əkinçilərdə fərəh.

Xalqın ymmidi artdı hasil ucyn,
Əkənəklərdə nəf'i-kamil ucyn.
O saat bə'zisi kotan qoşdu,
Bə'zisi çyt qoşub jola dışdy.

•

Taxyl iştə adam boju qalxməş,
Dolu synbyllərin başy salxməş.
Saraıyr saf qəzyl kimi zəmilər,
Kylək əsdikçə mevç urar, əjilər.
Gətyryb kəndlilər hərə bir cin,
Başlanıbdır taxylar icrə bicin.
Hər tərəfdə taxyl şirin bicilir,
Tərli-tərli şirin sular icilir.
Dərzlər baqlanır taja qojulur,
Tajalardan bəjyk qaja qojulur.
Zəmilər, tarlalar bytyn ta'anır,
Jyklənir hej arabalar qalanır.
Daşınır xərmana əkin təkylir,
Zəmilərdən daha bicin tykənyr.
Gydədir iştə gyn, hava sojujur,
Pajyz olmuş, sojux kylək cojujur.
Jəqylır hər tərəfdə məhsulat
Saxlanır anbar icrə mə'kulat

¹ Bərqy-rə'd—gəj gurultusu.

² Baran—jaqış.

³ Səhab—bulutlar.

PLEŞCEJEVDƏN

DİLƏNCİ

I

Gynyn hərarəti xalqə ləhlədir,
Kəndə tərəf bir uşax joldan gedir.
Pal-paltarə çəndər halə pərişan,
Daş ajaqən jaralaməş, axər qan.
Bojnu bykuk baqrə janəx, cox qəmlı,
Qəlbi tutux, bənzi ucux, vərəmli.
Jetimliji halətindən bəllidir,
Fəqirliji zillətindən bəllidir.
Şəhrə gedib taki, nəkər dajansən,
Ja fə'ləlik edib, cərək qazansən.
Hara getmişsə hec kəs iş verməmiş,
«Azarlısan qac, get!» gərənlər demiş.
Beş gyn dejil, dəfn olunmuş anasə,
Diləncilik edir indi balasə.
Bir dövlətli, bir fajtonda ətysyr,
Təz jyjryyb uşax ona jetişir,

Əl uzadəb istəjir allah rəjə,
«Get, jəməji əjrənmisiz havajə!»—
Dedi aqa, fajtoncu da qərbaçə,
Cəkib vurdu, səjdy onu cox açə.
Məlul-məlul¹, mə'jus-mə'jus² qajətə,
Başən jərə tikib jol ilə getdi.

II

Qəlbi sənmiş, gəzy dolmuş, pozulmuş
İstidən susalmış, açmış, jorulmuş.
Taqəti joxdur getməjə dajanər.
Bir aqaçən kəlgəsində uzanər.
Gəryr əsə-əsə gəlir bir qoça.
Ona catçaq nəvazişlə³ soruşur:
«Səjlə gərym nəcisən, kimsən bala?
Hardan gəlib hara gedənsən bala?!»
—«Baba, kəndə qajədyram şəhərdən,
Pə-pijada dolanəram səhərdən!»
Bugyn hec zad jəməmişəm cox açam,
Adamsəzam, azarlıjam, məhtaçam!»
—«Var cərəjim allah kərimdir bala!
Daqarçəqym bax doludur tut, ala!»

¹ Məlul-məlul—jazəx-jazəx.

² Mə'jus-mə'jus—umudsuz.

³ Nəvaziş—oxşama.

Bölyb verdi cərəjinin jarьsьn,
Uşax jedi jumuşaqьn, sarьsьn;
Dojub durdu su icməjə gedirlər,
Şirin-şirin əçəb səhbət edirlər.
Ata, baba dedikləri haq sөzdyr:
«Toxun açdan xəbəri olmaz!» dyzdyr.

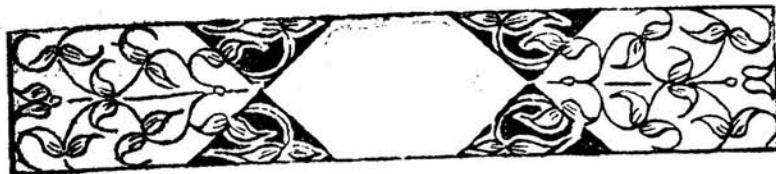

NIKITINDƏN

UŞAXLЫX XATIRATЬ

Nə jahşьdyr uşaxlьqьn hallarь,
Nə gөzəldir uşaxlьx xəjallarь:
Jada gəlidir aqlamaqьm, şadlьqьm,
Bu dunjanьn qəmindən azadlьqьm.
Myrgyləjir nənəm taxьb cəsməji,
Dyşyb jerə toxuduqu əlçəji,
Lampa evin ortalьqьnda janьr,
Pişik də bir janda dyşyb tullanьr.
Qьş geçəsi cəldə kylək bərk əsir,
Kəndlilərin taby təvanьn kəsir.
Şirin-şirin nənəm naqьllar dejir,
Mənim juxum qacьr nənəm əsnəjir.
Durur nənəm mənim ucyn jer salьr,
Ystymy ertyr, mənə laj-laj calьr.
Cьraх janьr, mənim juxum gəlməjir,
Vьjьldajьr kylək də dinçəlməjir.
Axtarьram dyşmьr uşaxlьx ələ,
Halьm olur fəna bu gyndən belə,

Getdi o qiymətli, gözəl vaqtlarım,
Dəmbədəm artır daha zəhmətlərim,
Hardasız ej şad kecən dəmlərim,
Hardasız ej sevgili həmdəmlərim?!

QIREQOVDAN

PAJYZYN NIŞANƏLƏRI

Saralmışdır ağaqlarda jarpaxlar,
Solmuş qızarmış, cəmənələr, otlaqlar.
Zəmilərdən getmiş cinlər, oraxlar,
Bax görünüv nişanəsi pajyzın.

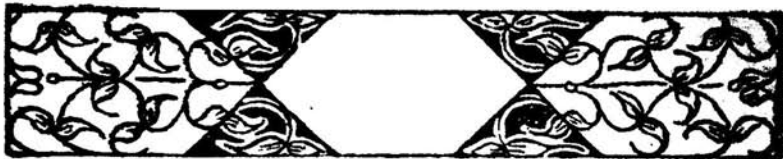

Cəpərlənmiş hər jan taja qojulmuş;
Baqdan bostana meyvələr savılmış.
Damçь damьb, jerdə torpaq ojulmuş,
Gəjdən jaqır dyr dənəsi pajyzın.

Araşalar çyryldajır hər tərəf,
Sojux kylək vьjyldajır hər tərəf.
Qarqə, doləş çyryldajır hər tərəf,
Eşidilir tərənəsi¹ pajyzın.

¹ Тəranə—песня, мahnə.

EZOPDAN

SƏRCƏ VƏ QYRQYB

Sərcəni bir qyrqyb edərkən şikar
Bir tələjə oldu qəzadan dycar.
Çytcy goryb tutdu onu ol zaman,
Qyrqyb gəlib naləjə¹ etdi fəqan²
Səjlədi: «Rəhm ejlə, mənə qyl xilas,
İçzilə³ səndən edirəm iltimas.
İstər idim ovlamağa sərcəni
Sən nejə nahaq jerə tutdun mənə?
Verməmişəm mən ki, xəsarət⁴ sənə.
Sən də dəxi vermə əzijət mənə!»
Çytcy dedi: «Birçə mənə qyl bəjan,
Sərcə veribdirmi sənə bir zijan?
Qəsd eləmişdin nə ucun çанына,
Olmuş idin təşnə⁵ onun çанына?»

¹ Nalə—inilti.

² Fəqan—aqlama.

³ İçzilə—jalvararaq.

⁴ Xəsarət—zərər.

⁵ Təşnə—susuz.

Çytcy baba bəjlə dejiб qejznak.¹
Ejlədi ol qyrqyb ol dəm həlak.
Xalq ilə hər kəs neçə rəftar edər,
Həq onu ol dərdə giriftar edər.
Jaxşybəqa jaxşyb çəzalar alar,
Pislijə həm dyrly əzalar² alar.
Səj elə əxlaqyb qyl xubtər,³
Xylqi-həsən⁴ sahibi ol ej pəsər!⁵

¹ Qejznak—ацьхль.

² Əza—azar, çəfa.

³ Xubtər—jaxşybəraq, ən jaxşyb.

⁴ Xylqi-həsən—gəzəl təbiət.

⁵ Pəsər—oqul, oqlan.

OT BICINI

Gəj cəmənim ətri tutub hər jəri,
 Culoqalajyb daq, dərəni, cəlləri.
 Əldə bicinci daraqyb səfbəsəf,
 Ot darajyrlar qarɣylar hər tərəf.
 Ot qurusun burda jəqarlar şələ,
 Jaş otu bir janda sərərlər hələ.
 Kəndlilər əllərdə təmamən jaba,
 Arabaja otu jəqarlar qaba.
 Arabaja ot qalanar daq olar,
 Kəndlilərin onda kefi caq olar.
 Arabaja at qoşulub gözləjir,
 Sanki qaxylmş jerə tərənəməjir.
 Əjmə kimi saxlamş ajaxlarɣn,
 Sallajyban hər iki qulaxlarɣn.

KITABYN ICINDƏKILƏR

	Səhifə
Səbir	3
İki uşax	5
Ana və oqul	7
Jaz	9
Quşlar	10
Baqca	12
Jaj səhəri	13
Ana və bala	15
Jatmş uşax	17
Tənbəl	18
İki dana	19
İlk bahar	21
Gyllərin bəhsi	23
Bahar axşam	25
Jaj səhəri	27
Çytcy və ilan	28
Kəc	30
Jaj geçəsi	32
Tylky və qurd	34
Sərərə	36
Məst ja sərkos	38
Ulax və aslan	40
İt və kəlgəsi	42
Qəş	43
Tylky və mejmun	44
Kycə uşaq	46
TƏRCÜMƏ EDİLMİŞ MƏNZUMƏLƏR	
Qafqaz	49
Qəş-jolu	51
Qəş	52

Səhifə

Suda boqulmuş	53
Ucquq və ja ucqurum	57
Uc xurma aqaçı	59
Qanlı	62
Mybahisə	69
«Terek»-in sovqatı	73
Dibində	76
Zəhmətkeş ağı	77
Fil və alabaş	79
Balıx, ərək və xərcəng	81
Sazanda:ar	82
Qurd və quzu	84
Gəl və çaj	86
Qaraqış və ağ	88
Qarışqa və milçək	90
Qarğ və qulluxçular	92
Çaj kənarı	93
Çaj geçəsinin aqşamı	95
Taxıl bicini	96
Dilənci	98
Uşaxılıx xatirəti	101
Paşayın nişanələri	103
Sərcə və qarğı	104
Ot bicini	106

*Istehsalata verilmiş 25/XI-37. Çap et imzalanmış
28/II-38. Çap listi 3¹/₂. Kağız formatı 72 110¹/₂.
Bir Çap listində getmiş hyrafat 27280 Baş Mə-
suat Mədirliyi Məvəkkilliyi № 447. Azərneşr
№629/20. Tiraz 5000. Sifari, 1296. Azərneşr mə-
suətində basıldı. 26-lar adına «Klas Sərəfə»
Bakı, Əli Bəyramov küçəsi.*

80 qəp.
Çildi 50 q.

AM-19022

894.362-1

C50

АББАС САХХАТ

ИЗБРАННЫЕ СТИХИ

(ДЛЯ ДЕТЕЙ СТАРШЕГО ВОЗРАСТА)

АЗЕРНЕСР

Учебно-педагогический отдел

Баку — 1938